

LIETUVOS RESPUBLIKOS
RYŠIŲ REGULIAVIMO TARNYBA

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
ELEKTRONINIO PARAŠO ĮSTATYMO
ĮGYVENDINIMO 2012 METŲ ATASKAITA**

2013 m.

TURINYS

IŽANGA.....	2
SERTIFIKAVIMO PASLAUGŲ TEIKĖJAI	2
SERTIFIKAVIMO PASLAUGŲ TEIKĖJŲ PRIEŽIŪRA.....	6
ELEKTRONINIO PARAŠO NAUDOJIMAS	9
ELEKTRONINIO PARAŠO INFRASTRUKTŪROS PLĖTRA.....	11
PRIORITETINĖS VEIKLOS KRYPTYS 2013 METAMS	13

IŽANGA

1999 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 1999/93/EB dėl Bendrijos elektroninių parašų reguliavimo sistemos (OL 2000 L 13, p. 12) 3 straipsnio 3 dalimi nustatyta, kad „kiekviena valstybė narė užtikrina, kad būtų sukurta tinkama sistema, leidžianti prižiūrėti jos teritorijoje įsisteigusius sertifikavimo paslaugų teikėjus, išduodančius kvalifikuotus sertifikatus visuomenei“.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos elektroninio parašo įstatymo (Žin., 2000, Nr. 61-1827) (toliau – Elektroninio parašo įstatymas) 14 straipsnio 1 dalimi, elektroninio parašo priežiūros institucijos funkcijas atlieka Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija. Vyriausybė 2011 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. 32 „Dėl elektroninio parašo priežiūros institucijos“ (Žin., 2011, Nr. 8-316) nuo 2011 m. gegužės 1 d. šias funkcijas pavedė vykdyti Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybai (toliau – Tarnyba).

Tarnyba, vadovaudamasi Elektroninio parašo įstatymo 14 straipsnio 2 dalies 11 punktu, parengė ir skelbia šią Elektroninio parašo įstatymo įgyvendinimo 2012 m. ataskaitą (toliau – Ataskaita). Ataskaitoje pateikiama informacija apie Lietuvos kvalifikuotus sertifikatus sudarančius paslaugų teikėjus ir jų priežiūrą. Taip pat Ataskaitoje pateikiama su elektroninio parašo naudojimu susijusi informacija.

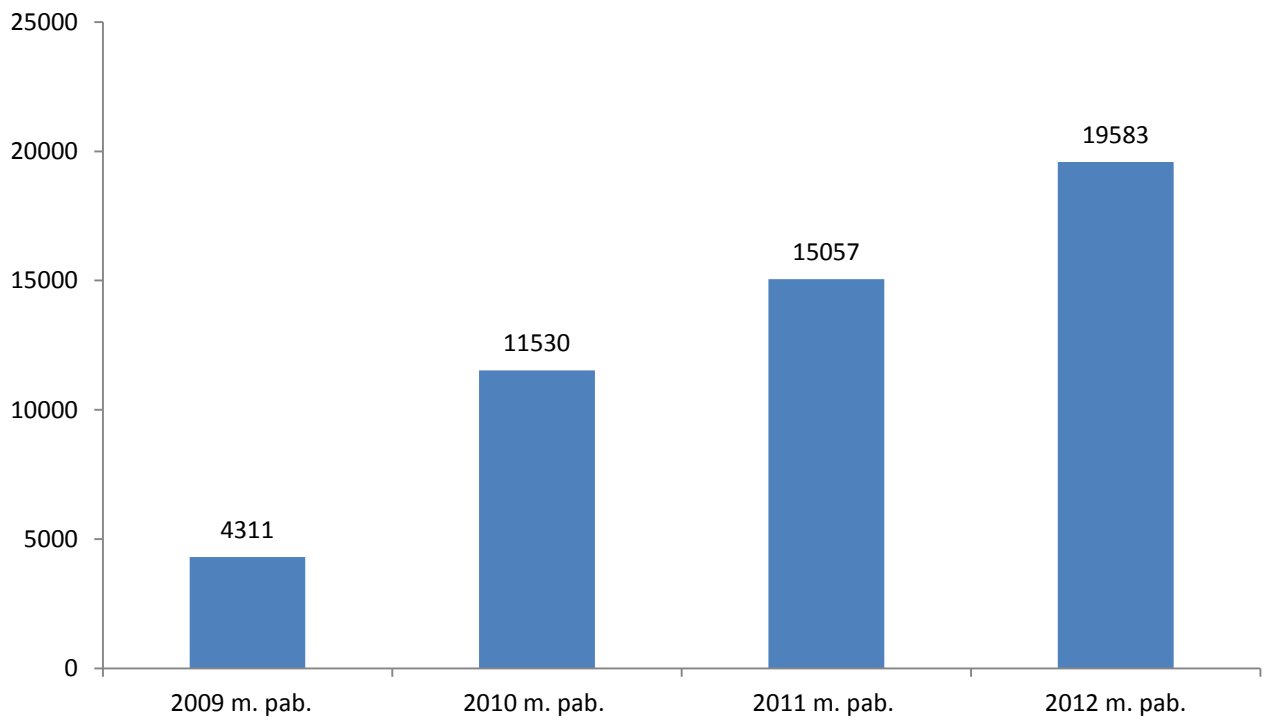
SERTIFIKAVIMO PASLAUGŲ TEIKĖJAI

2012 m. kvalifikuotų sertifikatų sudarymo paslaugas Lietuvoje teikė ir Tarnybos buvo prižiūrėti trys Lietuvoje įregistruoti sertifikavimo paslaugų teikėjai: UAB „Skaitmeninio sertifikavimo centras“ (toliau – UAB SSC), valstybės įmonė Registrų centras (toliau – VĮ RC) ir Gyventojų registro tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – GRT prie VRM).

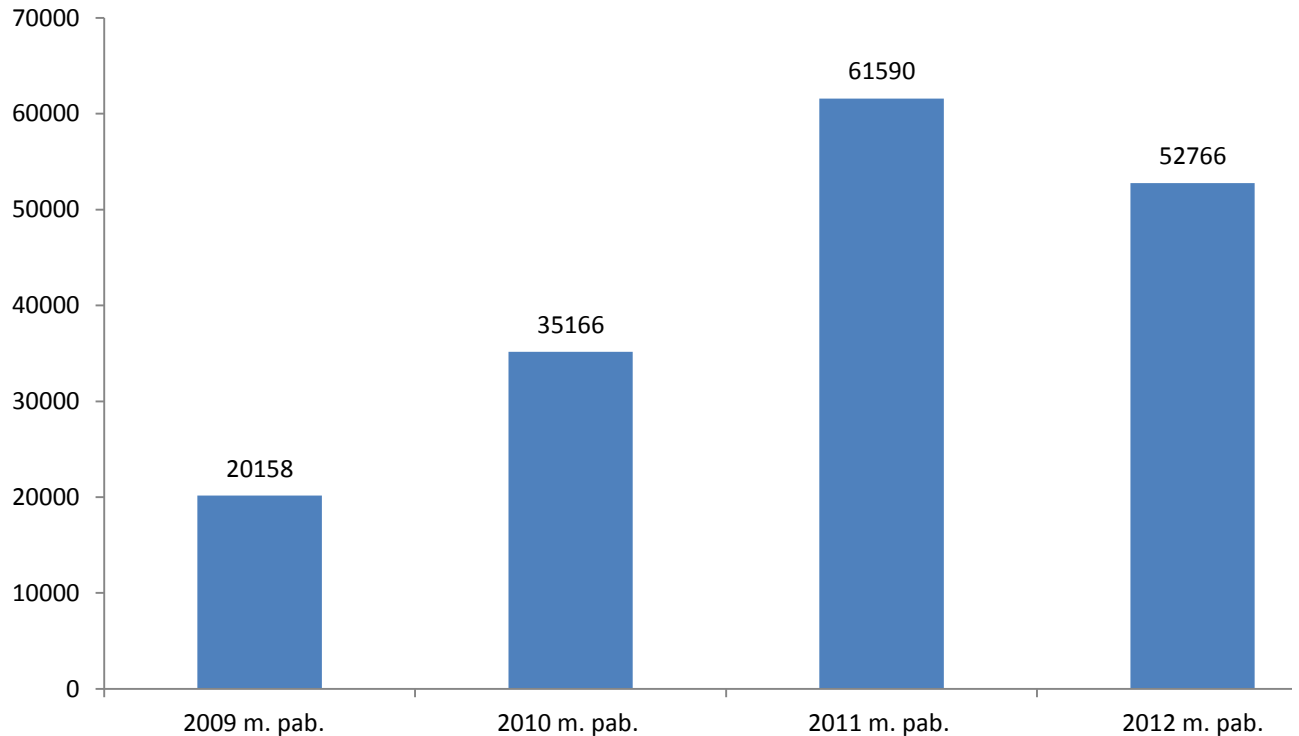
UAB SSC 2013 m. vasario 13 d. iš viso buvo sudariusi 19 583 galiojančius kvalifikuotus sertifikatus. Palyginimui – iki 2012 m. vasario 23 d. buvo sudaryta 15 057, iki 2010 m. pab. – 11 530, o iki 2009 m. pab. – 4311 galiojančių kvalifikuotų sertifikatų (1 pav.).

VĮ RC 2012 m. gruodžio 31 d. iš viso buvo sudariusi 52 766 nurodytą dieną galiojusius kvalifikuotus sertifikatus. Palyginimui – iki 2011 m. pab. buvo sudariusi 61 590, iki 2010 m. pab. – 35 166, o iki 2009 m. pab. – 20 158 galiojančius kvalifikuotus sertifikatus (2 pav.).

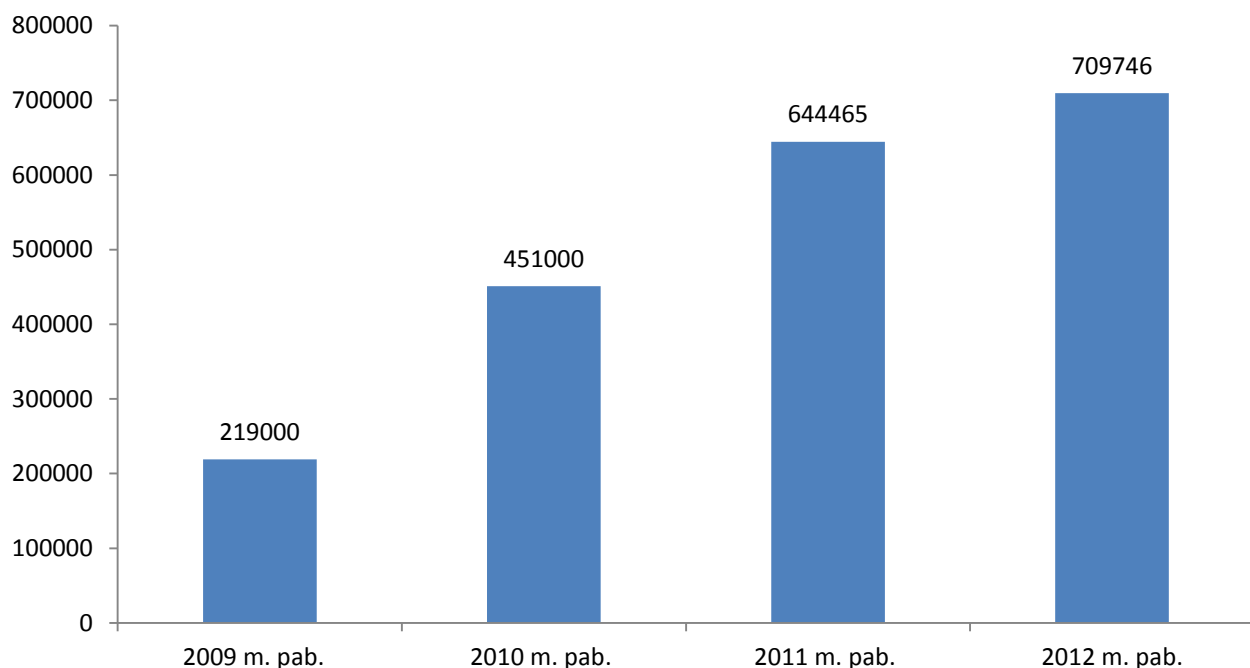
GRT prie VRM 2012 m. gruodžio 31 d. iš viso buvo sudariusi 709 746 kvalifikuotus sertifikatus. Palyginimui – iki 2011 m. pab. buvo sudariusi 644 465, iki 2010 m. pab. – 451 000, o iki 2009 m. pab. – 219 000 kvalifikuotų sertifikatų (3 pav.). GRT prie VRM sudaro kvalifikuotus sertifikatus, kurie įrašomi tik į valstybės tarnautojo pažymėjimus ir asmens tapatybės korteles.

1 pav. UAB SSC sudarytų galiojančių kvalifikuotų sertifikatų skaičius 2009 m. pab.–2012 m. pab.
Šaltinis: RRT

2 pav. VI RC sudarytų galiojančių kvalifikuotų sertifikatų skaičius 2009 m. pab.–2012 m. pab.
Šaltinis: RRT

3 pav. GRT prie VRM sudarytų galiojančių kvalifikuotų sertifikatų skaičius 2009 m. pab.–2012 m. pab.

Šaltinis: RRT

2012 metų pabaigoje du paslaugų teikėjai iš trijų buvo išdavę daugiau kvalifikuotų sertifikatų, nei 2011 m. pabaigoje, o vienas paslaugų teikėjas (VĮ RC) kvalifikuotų sertifikatų 2012 m. išdavė mažiau nei 2011 m. (1 lentelė). Apibendrinus iš paslaugų teikėjų gautus duomenis ir ankstesnių metų duomenis, darytina išvada, kad nors bendras kvalifikuotų sertifikatų skaičius pastaraisiais metais augo, tačiau 2012 m. kvalifikuotų sertifikatų skaičiaus augimas sulėtėjo (4 ir 5 pav.). Šiai tendencijai įtakos galėjo turėti tai, kad jau 2011 metais didelė dalis gyventojų (721 112), galinčių ir norinčių įsigyti kvalifikuotus sertifikatus, buvo jais apsirūpinusi.

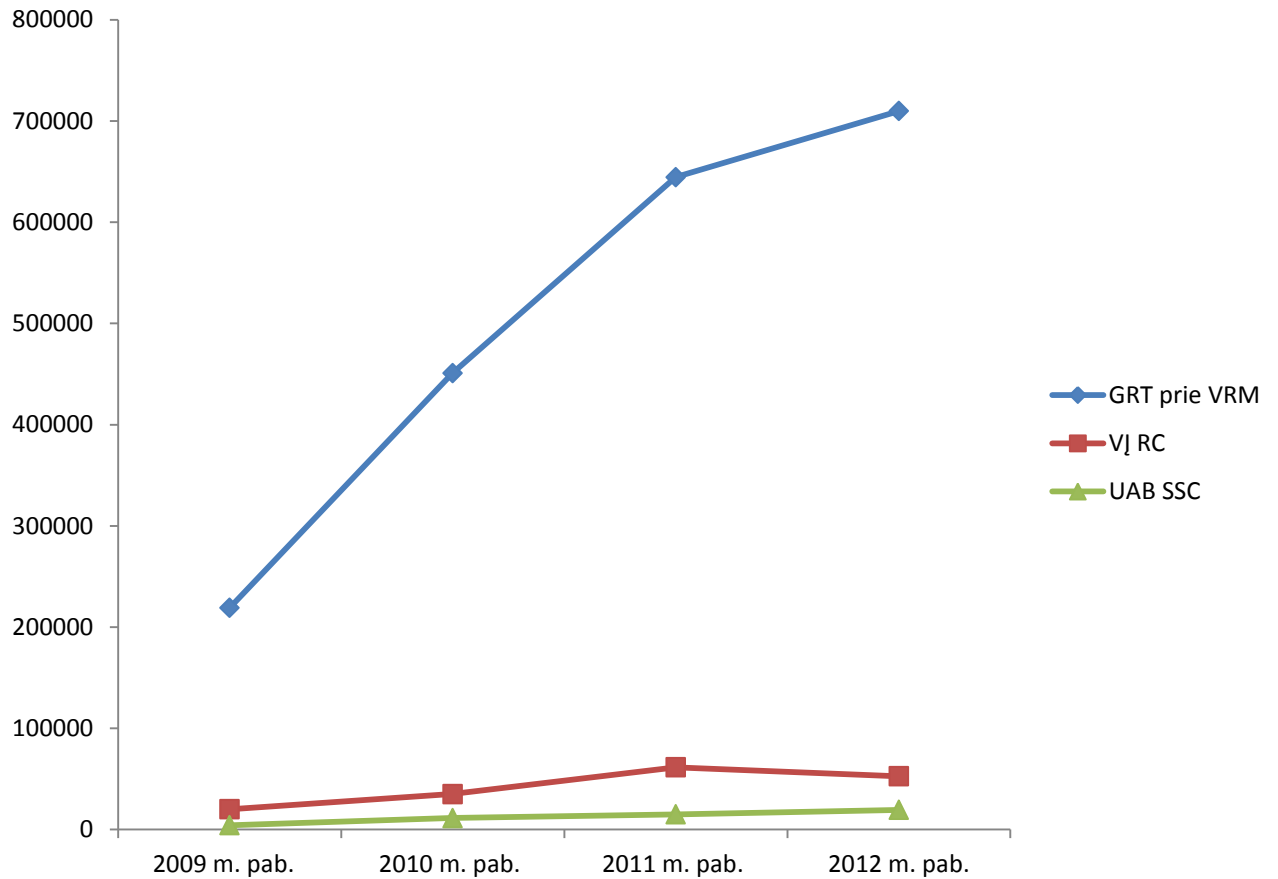
1 lentelė. Kvalifikuotų sertifikatų skaičius 2009 m. pab.–2012 m. pab. rinkoje pagal paslaugų teikėjus

Sertifikavimo paslaugų teikėjai	Galiojančių kvalifikuotų sertifikatų skaičius			
	2009 m. pab.	2010 m. pab.	2011 m. pab.*	2012 m. pab.**
UAB SSC	4 311	11 530	15 057	19 583
VĮ RC	20 158	35 166	61 590	52 766
GRT prie VRM	219 000	451 000	644 465	709 746
Iš viso	243 469	497 696	721 112	782 095

*UAB SSC pateikė 2012 m. vasario 13 d. duomenis

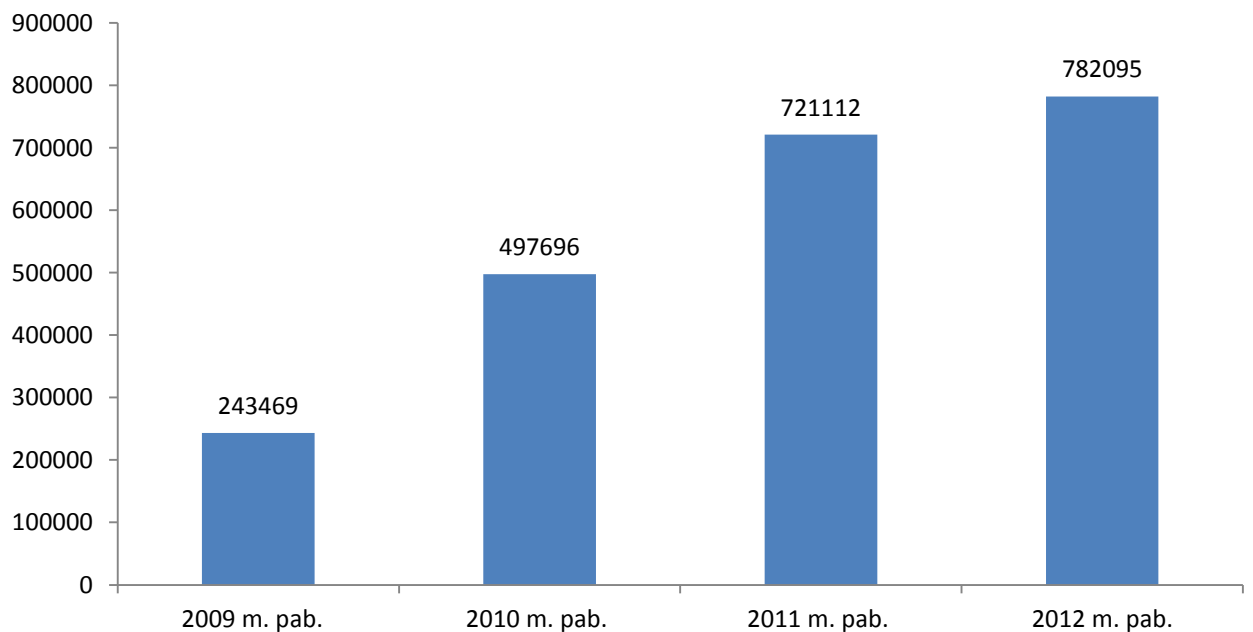
**UAB SSC pateikė 2013 m. vasario 23 d. duomenis

Šaltinis: RRT

4 pav. Kvalifikuotų sertifikatų skaičiaus augimo dinamika 2009 m. pab.–2012 m. pab.

Šaltinis: RRT

5 pav. Bendro kvalifikuotų sertifikatų skaičiaus augimo dinamika 2009 m. pab.–2012 m. pab.

Šaltinis: RRT

Lietuvoje kvalifikuotus sertifikatus galima įsigyti ir iš registravimo tarnybų, t. y. sertifikavimo paslaugų teikėjų, teikiančių tik pagalbines paslaugas asmenų registravimo sertifikatams gauti (kuomet sertifikatus sudaro Lietuvoje arba kitoje Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybėje narėje prižiūrimi ir (ar) akredituoti sertifikavimo paslaugų teikėjai). Prieš pasirašydamas sutartį sertifikatui gauti su tokiu paslaugų teikėju, asmuo turi būti supažindintas su teikiamos paslaugos sąlygomis ir sertifikato taisyklėmis, įskaitant informaciją apie bet kokius sertifikato naudojimo apribojimus, skundų procedūras ir ginčų nagrinėjimo tvarką, teikiančius paslaugas sertifikavimo paslaugų teikėjus. Ši informacija gali būti perduodama elektroniniu būdu, tačiau turi būti išdėstyta pasirašančiam asmeniui suprantamu tekstu, ir suteikiamas asmeniui protingas laikotarpis su ja susipažinti.

Lietuvoje populiariu įsigyti elektroninio parašo formavimo duomenis SIM kortelėse iš judriojo telefono ryšio operatorių (UAB „Omnitel“, UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Tele2“ ir UAB „Teledema“), kurie ir atlieka registravimo tarnybų funkcijas. Remiantis VĮ RC pateiktais duomenimis, 2012 m. gruodžio 31 d. UAB „Bitė Lietuva“ buvo išdavusi 7 485 galiojančius VĮ RC sudarytus kvalifikuotus sertifikatus, įrašytus į judriojo ryšio telefonų SIM korteles, UAB „Omnitel“ – 3 620, UAB „Tele2“ – 2 292, UAB „Teledema“ – 85. UAB SSC registravimo funkcijoms vykdyti naudoja ir UAB „Officeday“ klientų aptarnavimo tinklą, o bendradarbiaudama su UAB „Bitė Lietuva“ nuo 2008 m. UAB SSC išdavė kelis šimtus kvalifikuotų sertifikatų, įrašytų į judriojo ryšio telefonų SIM korteles.

Vykdydama registravimo tarnybos funkcijas, UAB „Omnitel“ Lietuvoje registruoja asmenis Estijos sertifikavimo paslaugų teikėjo AS „Sertifitseerimiskeskus“ sudaromiems kvalifikuotiems sertifikatams gauti. Remiantis UAB „Omnitel“ pateiktais duomenimis, 2012 m. gruodžio 31 d. Lietuvoje buvo išduoti 11 706 galiojantys Estijos sertifikavimo paslaugų teikėjo AS „Sertifitseerimiskeskus“ sudaryti ir į UAB „Omnitel“ judriojo ryšio telefonų SIM korteles įrašyti kvalifikuoti sertifikatai.

SERTIFIKAVIMO PASLAUGŲ TEIKĖJŲ PRIEŽIŪRA

Siekdama užtikrinti sklandų elektroninio parašo priežiūros funkcijų vykdymą, Tarnyba 2012 m. nagrinėjo kvalifikuotus sertifikatus sudarančių sertifikavimo paslaugų teikėjų pateiktus dokumentus, susijusius su sertifikavimo paslaugų teikimu (sertifikato taisyklės, sertifikavimo veiklos nuostatus, civilinės atsakomybės draudimo polisus ir kt.) ir pažeidimų nenustatė. Tarnyba nuolat analizavo su sertifikavimo paslaugų teikimu bei elektroniniu parašu susijusius standartus. Vadovaudamasi Elektroninio parašo įstatymo 14 straipsnio 2 dalies 11 punktu, Tarnyba parengė Lietuvos Respublikos elektroninio parašo įstatymo įgyvendinimo 2011 m. ataskaitą, kurią pristatė Lietuvos Respublikos Seimo Informacinės visuomenės plėtros komitetui.

Tarnyba teikė informaciją bei metodinę pagalbą sertifikavimo paslaugų teikėjams (paaiškinimus dėl sertifikavimo paslaugų teikėjų atsakymų į parašo naudotojų užklausas, elektroninio parašo priežiūros procedūrų, asmens kodo, kaip specialaus atributo, naudojimo kvalifikuotame sertifikate galimybių ir kt.). Tarnybos organizuotų dviejų susitikimų su sertifikavimo paslaugų teikėjais ir rinkos dalyviais metu buvo dalytasi nuomonėmis ir pastebėjimais apie esamą ir Europos Komisijos siūlomą elektroninio parašo ir susijusių paslaugų teisinį reglamentavimą.

Atsižvelgdama į didelį elektroninio parašo naudotojų susirūpinimą dėl kvalifikuotų sertifikatų su įrašytu asmens kodu teisėtumo, Tarnyba 2013 m. vasario 26 d. išplatino pranešimą

spaudai, informuodama, kad sertifikavimo paslaugų teikėjų veikla Lietuvoje tą dieną atitiko Elektroninio parašo įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų, reglamentuojančių sertifikavimo paslaugų teikimą, nuostatas ir nebuvo sustabdyta ar panaikinta nė vieno sertifikavimo paslaugų teikėjo registracija. 2013 m. vasario 26 d. visi Lietuvoje įregistruoti sertifikavimo paslaugų teikėjai kvalifikuotus sertifikatus sudarinėjo teisėtai ir Tarnyba tą dieną neturėjo pagrindo pradėti procedūrą dėl sertifikavimo paslaugų teikėjų išpėjimo, registracijos sustabdymo ar registracijos panaikinimo. Tarnyba nedelsdama informuotų visuomenę, jei nustatytų Elektroninio parašo įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų, reglamentuojančių sertifikavimo paslaugų teikimą, nuostatų pažeidimų.

Vadovaudamasi Elektroninio parašo priežiūros reglamento, patvirtinto 2002 m. gruodžio 31 d. nutarimu Nr. 2108 (Žin., 2003, Nr. 2-47; 2010, Nr. 21-991), 5.7 punktu, Tarnyba siekia sudaryti galimybę Lietuvos ir kitų ES valstybių elektroninio parašo naudotojams gauti patikimą informaciją apie Lietuvos prižiūrimų ir (ar) akredituotų sertifikavimo paslaugų teikėjų teikiamas patikimas paslaugas. Todėl, remdamasi 2009 m. spalio 16 d. Europos Komisijos sprendimo 2009/767/EB, kuriuo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje nustatomos priemonės procedūroms, atliekamoms naudojantis elektroninėmis priemonėmis ir kontaktinių centrų paslaugomis, palengvinti (OL 2009 L 274, p. 36), priede pateiktomis techninėmis specifikacijomis, Tarnyba sudaro, tvarko ir skelbia Lietuvos Respublikos prižiūrimų ir (ar) akredituotų sertifikavimo paslaugų teikėjų teikiamų paslaugų patikimą sąrašą (toliau – Patikimasis sąrašas). Siekdama padidinti Patikimojo sąrašo duomenų atnaujinimo operatyvumą ir sumažinti žmogiškųjų klaidų atsiradimo tikimybę, Tarnyba vykdo investicijų projektą „Patikimų sertifikavimo paslaugų sąrašų tvarkymo programinės priemonės sukūrimas“. Šio investicijų projekto uždavinys yra sukurti, įdiegti ir išbandyti programinę priemonę, skirtą Patikimajam sąrašui kurti, tvarkyti ir pasirašyti. 2012 m. įvykdytas pirmasis šio investicijų projekto etapas. Jo metu sukurta ir Tarnybos darbuotojo, atsakingo už Patikimojo sąrašo tvarkymą, darbo vietoje įdiegta programinė priemonė, turinti XML formato ir PDF formato Patikimojo sąrašo kūrimo ir tvarkymo bei pasirašymo elektroniniu parašu XML formatu funkcijas. 2013 m. planuojamas vykdyti antrasis šio investicijų projekto etapas, kurio metu bus tobulinama ši programinė priemonė.

2012 m. Tarnyboje parengti 3 teisės aktų projektai, susiję su sertifikavimo paslaugų teikimu ir elektroninio parašo tikrinimu. 2012 m. buvo baigta Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 31 d. nutarimo Nr. 2108 „Dėl Reikalavimų kvalifikuotus sertifikatus sudarantiems sertifikavimo paslaugų teikėjams, Reikalavimų elektroninio parašo įrangai, Kvalifikuotus sertifikatus sudarančių sertifikavimo paslaugų teikėjų registravimo tvarkos ir Elektroninio parašo priežiūros reglamento patvirtinimo“ pakeitimo“ projekto derinimo procedūra. Šiam projektui buvo pritarta 2013 m. sausio 29 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės posėdyje. Šį teisės akto projektą Tarnyba parengė vykdydama Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. spalio 3 d. pasitarimo protokolinį sprendimą dėl Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito 2010 m. gruodžio 31 d. ataskaitos Nr. VA-P-900-1-27 „Valstybės tarnautojų pažymėjimų panaudojimas elektroninėje erdvėje“ rekomendacijų įgyvendinimo (pasitarimo protokolas Nr. 66, 7 klausimas). Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. sausio 29 d. nutarimu Nr. 72 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 31 d. nutarimo Nr. 2108 „Dėl Reikalavimų kvalifikuotus sertifikatus sudarantiems sertifikavimo paslaugų teikėjams, Reikalavimų elektroninio parašo įrangai, Kvalifikuotus sertifikatus sudarančių sertifikavimo paslaugų teikėjų registravimo tvarkos ir Elektroninio parašo priežiūros reglamento patvirtinimo“ pakeitimo“ (Žin., 2013, Nr. 13-609) nustatytas reikalavimas kvalifikuotus sertifikatus

sudarantiems sertifikavimo paslaugų teikėjams pasitvirtinti duomenų saugos politiką reglamentuojančius dokumentus.

Dviejų teisės aktų projektų derinimas tęsiamas 2013 m.:

1. Tarnybos direktoriaus įsakymo „Dėl Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2011 m. balandžio 19 d. įsakymo Nr. 1V-408 „Dėl minimalios draudiminės sumos kvalifikuotus sertifikatus sudarantiems sertifikavimo paslaugų teikėjams nustatymo“ pakeitimo“ projektas (pateiktas viešajai konsultacijai 2013 m. sausio 22 d.),

2. Tarnybos direktoriaus įsakymo „Dėl Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2011 m. balandžio 19 d. įsakymo Nr. 1V-407 „Dėl Laiko žymos formavimo paslaugų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ projektas (pateiktas viešajai konsultacijai 2012 m. gruodžio 12 d.).

2012 m. spalio 17 d. Tarnybos Tinklų ir informacijos saugumo departamento Interneto priežiūros skyriaus vedėjo pavaduotojas Vaidotas Ramonas išrinktas į Europos elektroninio parašo priežiūros institucijų forumo (toliau – FESA) pirmininko pareigas. FESA nariai yra įstaigų, atsakingų už elektroninio parašo priežiūrą, kaip tai yra nurodyta 1999 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 1999/93/EB dėl Bendrijos elektroninių parašų reguliavimo sistemos, atstovai (šiuo metu FESA sudaro atstovai iš 25 ES valstybių ir Izraelio). FESA paskirtis – skatinti bendradarbiavimą tarp elektroninio parašo priežiūros institucijų ir rengti bendras pozicijas bendraujant su politinėmis ir techninėmis organizacijomis. FESA nariai renkasi reguliariai bent du kartus per metus, šių susitikimų metu keičiasi informacija ir aptaria bendradarbiavimo aspektus. Per 2012 m. dalyvauta Vengrijoje ir Albanijoje vykusiuose FESA susitikimuose, kuriuose pristatyta informacija apie elektroninio parašo priežiūrą Lietuvoje, vykdyti darbai, susiję su pirmininkavimu FESA.

Tarnybos atstovai dalyvavo Europos Tarybos Telekomunikacijų ir informacinės visuomenės darbo grupės posėdyje, kuriame svarstytas pasiūlymas „Dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje“. Siūlomą Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje siekiama suteikti galimybę saugiai ir sklandžiai vykdyti elektronines įmonių, gyventojų ir valdžios institucijų tarpusavio operacijas, taip didinti viešųjų ir privačių virtualiųjų paslaugų, elektroninio verslo ir elektroninės prekybos veiksmingumą ES. Dabar galiojantis ES teisės aktas, t. y. 1999 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/93/EB dėl Bendrijos elektroninių parašų reguliavimo sistemos, iš esmės yra skirtas tik elektroniniams parašams. Tikimasi, kad siūlomas naujasis teisinis reglamentavimas sukurs išsamią ES lygmens tarpvalstybinę ir tarpšakinę sistemą, kuri užtikrintų saugias, patikimas ir patogias elektronines operacijas, apimančias elektroninę atpažintį, elektroninius parašus, elektronines laiko žymas, elektroninius dokumentus, elektronines pristatymo paslaugas ir svetainių tapatumo nustatymą.

Tokiu būdu siekiama sustiprinti galiojančius teisės aktus ir išplėsti jų taikymo sritį (į ją įtraukti ES valstybių narių iš anksto nurodytų elektroninės atpažinties schemų ir kitų svarbiausių patikimumo užtikrinimo paslaugų tarpvalstybinį ES lygmens pripažinimą ir priėmimą). Tarnyba prisidėjo rengiant Lietuvos poziciją dėl pasiūlymo „Dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje“, organizavo susitikimus su elektroninio parašo rinkos dalyviais, kad surinktų ir perduotų už Lietuvos pozicijos rengimą atsakingai institucijai – Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijai – rinkos dalyvių pasiūlymus.

Tarnybos atstovas dalyvavo 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje įgyvendinimo (OL 2006 L 376, p. 36) techninės darbo grupės posėdžiuose, kuriuose svarstyti klausimai dėl Patikimųjų sąrašų adaptavimo atliekant šioje direktyvoje nustatytas procedūras elektroninėmis priemonėmis. Šioje darbo grupėje taip pat svarstomi elektroninio parašo formatų ir elektroninio parašo patikros klausimai.

ELEKTRONINIO PARAŠO NAUDOJIMAS

Lietuvoje esanti elektroninio parašo teisinė bazė užtikrina plačias galimybes naudoti elektroninį parašą: įmonės ir įstaigos gali jį naudoti vidaus dokumentams (pvz., darbuotojų prašymams, ataskaitoms) bei siunčiamiems raštams pasirašyti; sutartys, prašymai ir skundai, kas aktualu ir fiziniams asmenims, taip pat gali būti pasirašomi elektroniniu parašu. Be to, kad elektroninis parašas gali būti naudojamas elektroniniams dokumentams pasirašyti, jis pritaikomas ir elektroninėms paslaugoms teikti ir jomis naudotis.

Vertinant elektroninio parašo naudojimo mastą viešajame sektoriuje, reikėtų pastebėti, kad nors dalis viešojo sektoriaus įstaigų palaipsniui įsigyja naujas elektroninių dokumentų valdymo sistemas ar modernizuoja jau turimas ir pradeda naudoti elektroninį parašą vidaus ir (ar) siunčiamiems elektroniniams dokumentams pasirašyti, tačiau, remiantis Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybos duomenimis, iš 3500 apklaustų ir pateikusių duomenis viešojo sektoriaus įstaigų 2014 m. sausio 1 d. elektroniniais dokumentais galėtų keistis tik 466 įstaigos.

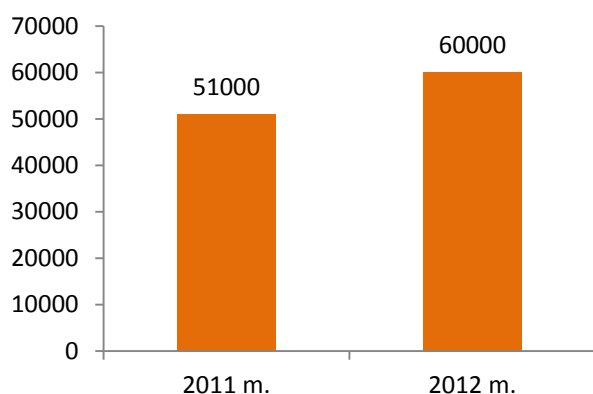
Šiuo metu galiojantys teisės aktai suteikia galimybę asmenims prašymus ir skundus viešojo sektoriaus įstaigoms teikti elektroniniu būdu ir tokia pačia forma gauti atsakymus¹. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (Žin., 1999, Nr. 60-1945; 2006, Nr. 77-2975) 23 straipsnio 2 dalimi, skundai, pateikti elektroniniu paštu, turi būti pasirašyti elektroniniu parašu. Atsakymai į šiuos skundus pateikiami asmeniui elektroniniu paštu, o asmenų pageidavimu – siunčiami paštu skunde nurodytu adresu arba įteikiami asmeniškai. Atsakymas, siunčiamas elektroniniu paštu, turi būti pasirašytas viešojo administravimo subjekto vadovo arba jo įgalioto pareigūno ar valstybės tarnautojo saugiu elektroniniu parašu. Vadovaujantis Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 (Žin., 2007, Nr. 94-3779), 24 punktu, asmens prašymas, pateiktas elektroniniu būdu ir pasirašytas elektroniniu parašu, prilyginamas prašymui raštu. Reikalavimai elektroniniam parašui detalizuojami tų pačių taisyklių 25 punkte.

Pastebėtina, kad privačiajame sektoriuje didžiausią įtaką elektroninių paslaugų plėtrai turintys bankai taip pat jau taiko elektroninį parašą savo elektroninių paslaugų sistemose. AB „DNB“ bankas, „Danske Bank A/S“ Lietuvos filialas, AB „Swedbank“, AB „SEB“ bankas, UAB Medicinos bankas, „Nordea Bank Finland Plc“ Lietuvos skyrius elektroninio parašo naudotojams jau leidžia prisijungti prie jų sistemų naudojant elektroninio parašo priemones, o dalis šių bankų savo klientams leidžia elektroniniu parašu pasirašyti atliekamas operacijas, sutartis ir kitus svarbius

¹ Valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų ir įmonių, kitų subjektų, įgaliotų atlikti viešojo administravimo funkcijas, valstybės įgaliotų asmenų rengiamų ir iš nevalstybinių organizacijų, privačių juridinių ir fizinių asmenų gaunamų elektroniniu parašu pasirašytų oficialių elektroninių dokumentų ir jų gyvavimo ciklo užtikrinimo programinių priemonių reikalavimus nustato Elektroniniu parašu pasirašyto elektroninio dokumento specifikacija ADOC-V1.0, patvirtinta Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2009 m. rugsėjo 7 d. įsakymu Nr. V-60 (Žin., 2009, Nr. 108-4574).

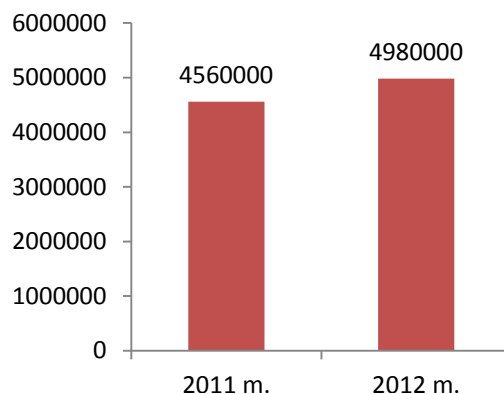
dokumentus. Toks elektroninio parašo sprendimų panaudojimas elektroninės bankininkystės sistemose padidina finansinių operacijų saugumą.

Nesant technologinių galimybių Lietuvoje fiksuoti visus elektroninio parašo naudojimo atvejus, elektroninio parašo naudojimo mastą įvertinti galima tik analizuojant atskirus viešųjų elektroninių paslaugų rinkos segmentus. Rengiant Ataskaitą, trijų organizacijų, kurių elektroninių paslaugų sistemos yra plačiausiai naudojamos elektroninio parašo naudotojų, – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – „Sodra“), VĮ RC ir Viešųjų pirkimų tarnybos (toliau – VPT) – buvo paprašyta pateikti statistinę informaciją apie elektroninio parašo naudojimą jų elektroninių paslaugų sistemose².

6 pav. Asmenų, naudojusių elektroninį parašą „Sodros“ elektroninių paslaugų sistemose, skaičiaus dinamika 2011–2012 m.

Šaltinis: „Sodra“

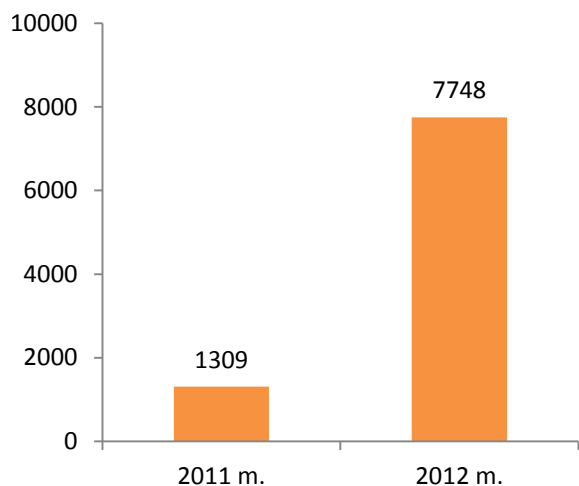
7 pav. „Sodros“ elektroninių paslaugų sistemose pasirašytų elektroninių dokumentų skaičiaus dinamika 2011–2012 m.

Šaltinis: „Sodra“

„Sodros“ duomenimis, per 2011 ir 2012 metus jos elektroninių paslaugų sistemose dokumentus elektroniniu parašu pasirašė atitinkamai 51 000 ir 60 000 asmenų (6 pav.). Per nurodytus metus buvo pasirašyta atitinkamai 4 560 000 ir 4 980 000 elektroninių dokumentų (7 pav.). Remiantis VĮ RC pateiktais duomenimis, per 2011 ir 2012 metus VĮ RC elektroninių paslaugų sistemose dokumentus elektroniniu parašu pasirašė atitinkamai 1 309 ir 7 748 (8 pav.) asmenų ir buvo pasirašyti atitinkamai 21 959 ir 438 395³ elektroniniai dokumentai (9 pav.). VPT nurodė, kad informacija, kiek asmenų pasirašė dokumentus elektroniniu parašu jų teikiamose elektroninių paslaugų sistemose, nėra kaupiama, tačiau informavo, kad per 2011 ir 2012 metus elektroniniu parašu buvo pasirašyti atitinkamai 26 556 ir 24 569 pasiūlymai (10 pav.).

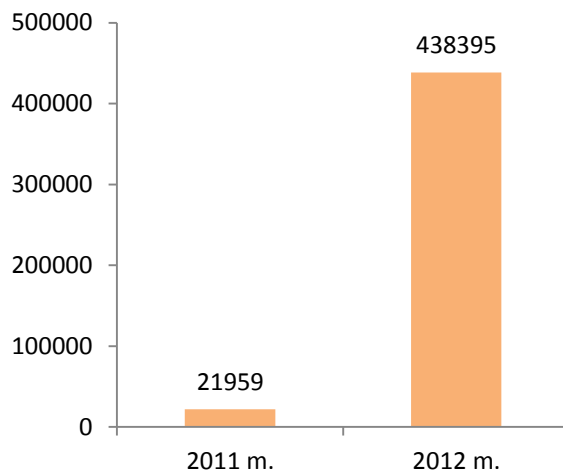
² Apie „Sodros“, VĮ RC ir VPT teikiamas elektronines paslaugas informacija buvo pateikta Elektroninio parašo įstatymo įgyvendinimo 2011 m. ataskaitoje.

³ VĮ RC duomenimis, sparčiam elektroninių dokumentų kiekio augimui įtakos turėjo vartotojų edukacija ir populiarėjančios elektroninės paslaugos (pvz., juridinių asmenų steigimas elektroniniu būdu).

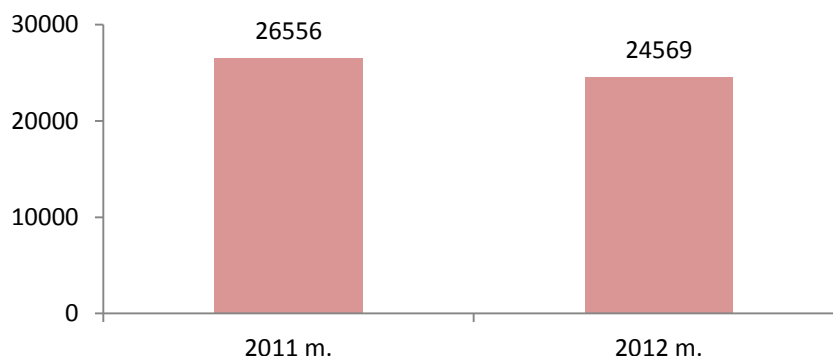
8 pav. Asmenų, naudojusių elektroninį parašą VĮ RC elektroninių paslaugų sistemose, skaičiaus dinamika 2011–2012 m.

Šaltinis: VĮ RC

9 pav. El. dokumentų, pasirašytų elektroniniu parašu VĮ RC elektroninių paslaugų sistemose, skaičiaus dinamika 2011–2012 m.

Šaltinis: VĮ RC

10 pav. Pasiūlymų, pasirašytų elektroniniu parašu viešųjų pirkimų procedūrų metu, skaičiaus dinamika 2011–2012 m.

Šaltinis: VPT

ELEKTRONINIO PARAŠO INFRASTRUKTŪROS PLĖTRA

Elektroninio parašo infrastruktūrą galima būtų apibūdinti kaip priemonių, skirtų naudotis elektroniniu parašu ir kelti visuomenės kompetencijai elektroninio parašo klausimais, visumą. Tarnyba, siekdama tinkamai vykdyti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. 32 pavestas elektroninio parašo priežiūros funkcijas, skatina elektroninio parašo infrastruktūros plėtrą užtikrindama elektroninio parašo naudotojų švietimą ir kompetencijos kėlimą. 2011 m. Tarnyba perėmė iš Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Susisiekimo ministerijos elektroninio parašo ir elektroninio dokumento nuotolinio mokymo sistemą (toliau – Mokymo sistema) ir įsigijo subdomeną *elektronisparasas.lt*. Dalis perimtos Mokymo sistemos informacijos

buvo pasenusi, todėl klaidinanti, taip pat trūko papildomo funkcionalumo, kad informacija būtų randama greitai ir patogiai. 2012 m. įgyvendintas investicijų projektas „Nuotolinės elektroninio parašo ir elektroninio dokumento mokymo sistemos modernizavimas“. Atlikus Mokymo sistemos modernizavimą, užtikrinta galimybė patogiai pasiekti Mokymo sistemą nuotoliniu būdu, gauti visą aktualią informaciją apie elektroninį parašą, pasitikrinti žinias sprendžiant testus, gauti elektroninį pažymėjimą apie sėkmingai išlaikytą testą. Mokymo sistema pasiekama internete adresu: www.elektroninisparasas.lt (11 pav.).

11 pav. Mokymo sistemos www.elektroninisparasas.lt pradžios puslapis

Tarnyba teikė metodinę pagalbą (elektroniniu paštu, telefonu ir susitikimų metu) elektroninio parašo naudojimo klausimais asmenims, neteikiantiems sertifikavimo paslaugų. Tarnybos darbuotojai atsakinėjo įvairiais elektroninio parašo naudojimo ir teisės aktų taikymo klausimais: dėl pasirašymo planšetėse su jutikliniais ekranais; elektroninio parašo formatų; priemonių, kurių reikia tam, kad būtų pasirašoma elektroniniu parašu; sertifikatų galiojimo nutraukimo pagrindų; laiko žymų naudojimo; galimybių užsieniečiui gauti elektroninio parašo formavimo priemones Lietuvoje ir kt. Tam, kad būtų kiek įmanoma labiau atsižvelgta į elektroninio parašo naudotojų interesus, Tarnybos atstovai 2012 m. dalyvavo įvairiose darbo grupėse ir pasitarimuose, kuriuose pasisakyta dėl elektroninio parašo taikymo galimybių ir teisinio reglamentavimo: bendradarbiauta su Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnyba svarstant klausimus dėl elektroninių dokumentų specifikacijų įteisinimo, reikalavimų elektroninių dokumentų

specifikacijoms ir elektroninio dokumento PDF formatu specifikacijos poreikio; dalyvauta Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos organizuotame pasitarime dėl elektroninio parašo taikymo teismų sistemoje; Tarnybai atstovauta Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos organizuotame susitikime dėl teisinių prielaidų atidaryti banko sąskaitą nuotoliniu būdu sudarymo ir kt.

Tarnyba kartu su Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija ir Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija organizavo NB8 (*Nordic Baltic 8*) seminarą „Practical Aspects of E-Signature and E-Documents Use in the Framework of Digital Single Market“, kuriame NB8 šalių atstovai diskutavo aktualiais Europos Komisijos siūlomo naujojo elektroninio parašo teisinio reguliavimo ES klausimais, t. y. dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje projekto ir jo keliamų iššūkių ES valstybėms narėms.

Valstybės įstaigoms ir įmonėms bei privačioms įmonėms Tarnyba per 2012 m. teikė oficialias konsultacijas, nagrinėjo fizinių asmenų skundus ir prašymus: Lietuvos vyriausiojo archyvaro tarnybai pateiktas paaiškinimas dėl pasirašymo planšetėse su jutikliniu ekranu; AB „SEB“ bankui pateikta Tarnybos nuomonė dėl skirtingų elektroninio parašo ir elektroninių dokumentų formatų naudojimo; VĮ Ignalinos atominė elektrinė pateikta nuomonė dėl elektroninio parašo galiojimo tikrinimo teisinio reglamentavimo; Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai pateikta informacija apie elektroninio parašo teisinį reguliavimą Lietuvoje; „Sodrai“ pateikta nuomonė dėl Lenkijos laiko žymų tarnybos teikiamų paslaugų atitikties Lietuvoje keliamiems reikalavimams; fiziniams asmenims atsakyta dėl elektroninio parašo naudojimo teisinio reglamentavimo ir į skundą dėl prokuratūros el. pašto ir pateikiamų atsakymų, netinkamo aptarnavimo; išnagrinėtas prašymas dėl „Signa“ programinės įrangos naudojimo; Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateikta nuomonė dėl įgyvendinant projektą „Klientų išankstinės registracijos internetu ir dokumentų apsikeitimo su asmens sveikatos priežiūros įstaigų informacinėmis sistemomis sukūrimas ir įdiegimas“ įvykdyto pirkimo, susijusio su sertifikavimo paslaugų pirkimu; atsakyta Nacionaliniam telekomunikacijų centrui dėl elektroninio parašo galios, galiojimo tikrinimo ir naudojimo teisinio reglamentavimo, ir kt.

PRIORITETINĖS VEIKLOS KRYPTYS 2013 METAMS

Apžvelgus paslaugų teikėjų veiklos ir jų priežiūros aspektus, taip pat remiantis visų kvalifikuotus sertifikatus sudarančių sertifikavimo paslaugų teikėjų pateiktais duomenimis, darytina išvada, kad 2012 m. Lietuvos gyventojų aprūpinimas elektroninio parašo formavimo priemonėmis nors ir lėčiau nei 2011 metais, bet augo. 2012 metais lėtesniam sertifikavimo paslaugų teikėjų sudarytų kvalifikuotų sertifikatų skaičiaus augimui nei 2011 m. įtakos galėjo turėti tai, kad iki 2012 metais didžioji dalis gyventojų, galinčių ir norinčių įsigyti kvalifikuotus sertifikatus, jau buvo jais apsirūpinusi.

Pagrindiniai faktoriai, galintys daryti įtaką spartesniam elektroninio parašo naudotojų skaičiaus augimui, galėtų būti:

- plačiai naudojamų viešųjų paslaugų perkėlimas į elektroninę erdvę;
- informacijos apie elektroninio parašo naudingumą viešinimas;
- asmenų kompetencijos elektroninio parašo srityje kėlimas.

Atsižvelgiant į šiuos faktorius, 2013 metais numatomos šios prioritetinės Tarnybos veiklos kryptys vykdant elektroninio parašo priežiūros institucijos funkcijas:

- sertifikavimo paslaugų teikėjų veiklos priežiūra, siekiant užtikrinti, kad elektroninio parašo naudotojams būtų teikiamos kokybiškos ir patikimos sertifikavimo paslaugos;
- asmenų kompetencijos ugdymas elektroninio parašo klausimais vystant elektroninio parašo mokymo priemonę www.elektroninisparasas.lt;
- konsultacijų ir metodinės pagalbos raštu, telefonu ar elektroniniu paštu elektroninio parašo klausimais teikimas;
- elektroninio parašo viešinimas.